

Ю.В. Журик*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ СПРАВ АНТИМОНОПОЛЬНИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ

Конкуренційне законодавство України знаходиться в процесі динамічного розвитку який, на жаль, дещо пригальмовано — Конкуренційний процесуальний кодекс, концепція якого схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2002 року, так і залишився без подальшого руху¹. Хоча на сьогодні вже існує достатньо публікацій із дослідження правової природи конкуренційних правопорушень та окремих видів правопорушень у цій сфері, ряд “вузькопрофільних” питань, неточностей, прогалин, які існують об’єктивно та виникають на практиці, залишаються без відповіді.

Теоретики господарського права, приділяючи увагу дослідженню норм конкуренційного (антимонопольно-конкурентного) права, зокрема, загальним аспектам формування конкуренційного законодавства України (О. Бакалінська)², питанням неправомірного використання ділової репутації в конкуренції (О.В. Безух)³, (В. Кулишенко)⁴, матеріально-правовому значенню презумпції в інституті антимонопольного регулювання (Н.М. Корчак)⁵, не приділяють належної уваги дослідженню процесуальної сторони цього законодавства.

Окремі публікації у цьому напрямку є дещо поверховим аналізом, який не в змозі дати відповіді на цілу низку питань практичного характеру (Н. Борсук)⁶, або стосуються загальних питань конкурентної політики та практики застосування конкуренційного законодавства (О.І. Мельниченко)⁷.

Метою даної публікації є виявлення недоліків, які мають місце при прийнятті та оформленні рішень, які приймаються за результатами розгляду справ антимонопольними органами України. Взагалі у статті досліджуються як *процесуальні дії*, що вчиняються антимонопольними органами України при прийнятті рішення, так і *юридична природа* самих рішень антимонопольних органів, надаються конкретні пропозиції щодо усунення існуючих недоліків та прогалин.

Цією статтею автор продовжує ряд публікацій, які присвячені виявленню недоліків правового регулювання конкуренційних відносин, причому як норм матеріального змісту, так і норм процесуального змісту. Слід зазначити, що детально порядок розгляду справ

© Журик Ю.В., 2006

* доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Хмельницького університету управління та права, кандидат юридичних наук

¹ Концепція Конкуренційного процесуального кодексу України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.03.2002 р. № 145-р // ОВУ. — 2002. — № 12. — Ст. 607.

² Бакалінська О. Деякі аспекти формування конкурентного законодавства України // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 1. — С. 66-71.

³ Безух О. Неправомірне використання ділової репутації в конкуренції // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 5. — С. 24-27.

⁴ Кулишенко В. Неправомірне використання деловой репутации в конкуренции в виде незаконного использования товара другого производителя и копирования его внешнего вида // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 5. — С. 31-34; Кулишенко В. Неправомірне використання ділової репутації суб’єктів господарювання як вид недобросовісної конкуренції // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 1. — С. 72-74.

⁵ Корчак Н. Матеріально-правове значення презумпції в інституті антимонопольного регулювання // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 1. — С. 6-9.

⁶ Борсук Н. Процесуальные нормы в делах о недобросовестной конкуренции // Юридическая практика. — 2004. — № 9 (271). — С. 10-11.

⁷ Мельниченко А.И. Конкурентная политика. О некоторых вопросах практики применения конкурентного законодательства // Юридическая практика. — 2001. — № 4 (162). — С. 1, 9-11.

антимонопольними органами України було розглянуто у попередніх публікаціях автора⁸.

Антимонопольні органи України приймають заяву про порушення, встановлюють факт правопорушення, проводять розслідування у справі, та, за результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, приймають **рішення**⁹. Причому, відповідно до п. 29 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції при доведенні вчинення порушення, залежно від обставин справи, може бути прийнято одне чи декілька рішень¹⁰.

Звернемо увагу на те, що рішення Антимонопольного комітету України є **офіційним письмовим документом**, що складається уповноваженою на те особою і є обов'язковим для виконання. Хоча законодавчого визначення, що є "*рішенням Антимонопольного комітету України*" — немає (ст. 48 Закону).

Законом України "Про захист економічної конкуренції" передбачено, що органи Антимонопольного комітету України за поданою суб'єктом господарювання заявою про вжиття заходів для відвернення негативних та непоправних наслідків для суб'єктів господарювання внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції можуть прийняти **попереднє рішення** про:

— *заборону особі (відповідачу), в діях якої вбачаються ознаки порушення, вчиняти певні дії, у тому числі про блокування цінних паперів;*

— *обов'язкове вчинення певних дій, якщо невідкладне вчинення цих дій є необхідним, виходячи із законних прав та інтересів інших осіб (ст. 47 Закону).*

Попереднє рішення може бути оскаржене у *п'ятнадцятиденний строк* із дня його одержання. Якщо у попередньому рішенні не зазначено коротший строк, то воно втрачає чинність із дня отримання відповідачем рішення (остаточного), прийнятого за результатами розгляду справи.

Проте зазначимо, що юридична природа та доцільність попереднього рішення як процесуального документа, на нашу думку, є сумнівними. Дійсно, для чого приймати попереднє рішення, коли після цього буде прийняте ще одне, "**остаточне**" рішення?

Якщо ж зацікавлена особа не подала у визначений строк певну інформацію і якщо відсутність такої інформації перешкоджає прийняттю рішення у справі, а також у випадку надходження від заявника *клопотання про відкликання заяви* або про закриття розгляду справи, розгляд справи про узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання підлягає **закриттю без прийняття рішення по суті** (ст. 32 Закону). Цю справу, у ч. 2 цієї ж статті зазначається, що у цьому випадку справа повинна закритися і передбачено також можливість звернення з новою заявою, але з тими ж вимогами.

⁸ Журик Ю.В. Отримання доказів та здійснення доказування у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Науковий часопис. — 2004. — № 1-2 (9-10). — С. 130-138; Журик Ю.В. Аналіз окремих процесуальних дій, що вчиняються при порушенні та розгляді справ антимонопольними органами України // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. — 2004. — № 3 (12). — С. 26-31; Журик Ю.В. До питання легітимності повноважень Антимонопольного комітету України щодо розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції // Науково-практична конференція суддів господарських судів України. м. Хмельницький, 20-21 квітня 2005 року; Журик Ю.В. До питання конституційності окремих повноважень антимонопольних органів України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2005. — № 3 (15); Журик Ю.В. До питання вдосконалення порядку прийняття заяв та розгляду справ антимонопольними органами України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2005. — № 4 (16).

⁹ Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. // ОВУ. — 2001. — № 7. — Ст. 260 (далі — Закон).

¹⁰ Правила розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 р. № 5 (в редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29.06.1998 р. № 169-р.) із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Антимонопольного комітету України від 12.02.2002 р. № 24-р // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

Звернемо увагу на те, що у законодавстві про захист економічної конкуренції не врегульовано *структурне оформлення* рішення антимонопольних органів. На нашу думку, воно повинно складатися із **вступної, описово-мотивувальної та резолютивної** частин (на зразок структури рішень господарських судів).

У **вступній** частині рішення мають зазначитися (реквізити рішення): дата прийняття заяви до розгляду, номер рішення, дата та місце розгляду справи, посада, прізвище, особи або органу, яка (який) винесла рішення, відомості про суб'єкта господарювання, за заявою якого розглядається справа (*повна назва юридичної особи, місцезнаходження, код за ЄДРПОУ, банківські реквізити*).

Описово-мотивувальна частина повинна містити: перелік документів, які було взято до уваги при розгляді заяви; стислий виклад вимог заявника; викладення обставин, установлених при розгляді справи, посилання на нормативні акти, норми яких застосовувалися, також у цій частині наводяться посилання на докази, пояснення, які підтверджують факти, що мають місце.

На нашу думку, *описову та мотивувальну* частини рішення доцільно звести до однієї — *описово-мотивувальної* частини, оскільки в них розкривається суть правопорушення, тобто вони за характером викладу є схожими.

У **резолютивній** частині має бути зазначено прийняте за результатами розгляду справи саме рішення, його суть із посиланнями на відповідні норми чинного законодавства України.

Вважаємо, що рішення у справі повинно містити вказівку *про порядок його оскарження* і підписується уповноваженою особою (або особами), яка (або які) розглядала справу.

Органи Антимонопольного комітету України *не мають права скасувати або змінити рішення*, але мають право виправити допущені в рішенні описки чи явні арифметичні помилки, а також роз'яснити своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту. При цьому залишається відкритим питання про сам *порядок внесення поправок у рішення*. На нашу думку, доцільно встановити те, що у випадку допущення помилок, після заслуховування учасників, антимонопольний орган або державний уповноважений може виправляти помилки, допущені в рішенні.

Роз'яснення необхідне для того, щоб зацікавлені особи зрозуміли зміст тих нових приписів, які закріплені у прийнятому рішенні. Таке рішення зобов'язує адресатів до певних дій, проте зміст їх прямо не зазначений у законі.

Зазначимо, що ні в Законі України “Про захист економічної конкуренції”, ні в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не визначено момент, із якого рішення, прийняте за результатами розгляду справи, *набирає законної сили(!)*. У п. 2 ст. 56 Закону закріплено *презюмтивне положення* про те, що рішення або розпорядження органів Антимонопольного комітету України, є обов'язковими до виконання, а значить, набуває законної сили.

Ми можемо виділити та запропонувати декілька **видів строків набрання рішенням чинності**:

— рішення набуває чинності **відразу після його оголошення** (зокрема, це доведення до відома учасників). При цьому рішення може оголошуватися одразу після закінченні засідання, але оформлятися воно може протягом кількох днів після цього засідання;

— рішення набуває чинності **з моменту його прийняття** (як це і є на сьогодні). Однак це не сприяє забезпеченню прав зацікавлених осіб. Рішення є обов'язковим для всіх суб'єктів, на яких поширюється юрисдикція уповноваженого органу. На підставі цього рішення можуть бути прийняті інші акти;

— рішення набуває чинності, **якщо протягом певного строку воно не було оскаржене** (наприклад, як рішення судів, господарських судів першої інстанції).

Законодавством передбачено можливість оскарження рішень антимонопольних органів до суду, господарського суду у двомісячний строк з дня отримання рішення (ст. 60 Закону). Проте цей строк є занадто великим і це може призвести до певних складнощів, зокрема затягування розгляду справ у часі та нагромодження справ у судових органах.

На нашу думку, доцільним було б передбачити *більш короткий строк*, наприклад: *тридцять днів* із моменту прийняття рішення, після закінчення якого рішення антимонопольних органів набирає законної сили.

Взагалі не зрозуміло, для чого потрібна така система “судового контролю” за законністю прийнятого Антимонопольним комітетом України рішення? Адже суд не контролюючий орган! А орган, який вчиняє правосуддя, вирішує спори, карає порушників. (Взагалі, справи, які розглядаються антимонопольними органами України, за юридичною природою є господарсько-правовими! Адже це господарські правопорушення, які повинні розглядатися або господарськими судами (судовими палатами), або спеціально створеними в системі судочинства судами).

За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України приймають одне з рішень, передбачених ст. 48 Закону (у статті перераховуються назви рішень, тобто у зв’язку з чим вони приймаються), зокрема про:

- вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції та інші (ст. 48 Закону).

Розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції підлягає **закриттю без прийняття рішення по суті**, якщо:

- справа не підлягає розгляду в Антимонопольному комітеті України, його територіальному відділенні;
- не встановлено відповідача або його місцезнаходження;
- відповідача — юридичну особу ліквідовано;
- вже розглянуто чи розглядається органами Антимонопольного комітету України справа з тих же підстав щодо того самого відповідача;
- не доведено вчинення порушення;
- є інші підстави, передбачені законом.

Таким чином, порядок прийняття попереднього рішення, а потім рішення у справі, дозволяє говорити не про процедуру або порядок, а про певну **процесуальну специфіку**, що відрізняє порядок розгляду справ антимонопольними органами від інших процесуальних порядків провадження. На сьогодні ж це **порядок**, який сформувався з певної **процедури** та наближений до **процесуального порядку!**

Підсумовуючи викладений матеріал, зробимо **висновки** та дамо **конкретні пропозиції** щодо вдосконалення порядку прийняття та оформлення рішень антимонопольних органів України.

1. Вважаємо за доцільне доповнити ст. 24 Закону України “Про Антимонопольний комітет України” визначенням, стосовно того, чим є рішення Антимонопольного комітету України, виклавши доповнення, таким чином: “*Рішенням Антимонопольного комітету України є офіційний письмовий документ (розпорядження, постанова), який складається уповноваженою на те особою і є обов’язковим для виконання особою, якій він адресований*”.

2. На нашу думку, структурно рішення антимонопольного органу у справі має виглядати так: **вступна** частина — назва органу, що розглянув заяву, дата і місце розгляду, назва та реквізити заявника, дата винесення рішення;

описово-мотивувальна частина — суть справи, правова вимога заявника, його докази

та обґрунтування, аналіз наявних у матеріалах справи доказів, посилання на процесуальний закон; **резолютивна** частина — суть прийнятого рішення та строк його оскарження.

Причому вказане рішення антимонопольних органів у справі обов'язково повинно містити вказівку на:

- результати розгляду справи по суті;
- мотиви рішення;
- дії, які сторони повинні виконати;
- термін виконання рішення.

3. Вважаємо, що необхідно законодавчо врегулювати строк, протягом якого рішення набуває чинності, наприклад: *рішення набуває чинності, якщо протягом певного строку (строк може становити, наприклад, десять днів) воно не було оскаржене (наприклад, як рішення судів, господарських судів першої інстанції)*. Вважаємо цей варіант найоптимальнішим.

4. Стосовно питання про порядок внесення поправок у рішення то, нашу думку, доцільно встановити те, що у випадку допущення помилок, після заслуховування учасників, антимонопольний орган або державний уповноважений може виправляти помилки, допущені в рішенні.

Вищевикладене є позицією автора, яка може бути розглянута під іншим, критичним кутом зору. Автор не претендує на *“істину в останній інстанції”*, а запрошує до наукової дискусії юристів-практиків, які безпосередньо застосовують норми права і яким, безсумнівно, є чим поділитися та запропонувати.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою цивільно-правових дисциплін
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 6 від 3 лютого 2006 року)*

